

TEKE ZORTLATMASI OLARAK ADLANDIRILAN EZGİLERİN KONYA/TAŞKENT İLÇESİNDEKİ 9/16'LIK EZGİLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF THE MELODIES CALLED TEKE ZORTLATMA WITH THE 9/16 MELODIES OF KONYA/TAŞKENT DISTRICT

Nafiz CAMGÖZ*

ÖZ: Konya ilinin 31 ilçesinden biri olan Taşkent, İç Anadolu Bölgesi'nin ve Konya ilinin en güney ucunda, Orta Toroslardaki Taşeli Platosunda yer almaktadır. Konya ilinin idarî sınırları içerisinde olmasına karşın coğrafi olarak Akdeniz bölgesine olan yakınlığı ve bir Yörük-Türkmen yerleşim yeri olması ilçenin müzik geleneğini şekillendiren unsurların başında gelmektedir. Teke bölgesi müzik geleneği ile ilgili birçok yayın yapılmasına karşın Taşkent türkülerinin bahsi geçen bölgenin türkülleri ile karşılaştırılmasının yapıldığı bir çalışmaya rastlanılmadığından Taşkent'te icra edilen 9/16'lık ölçüye sahip "iyi oyun" (düz oyun), "sallama", "gelin okşama" ve "gelin kına havası" türkülleri ile Teke yöresinin teke zortlatma havaları yaratım, icra ve ezgi (melodik-ritmik) özellikleri bakımından karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel yöntem benimsenmiş olup tarama modeli kullanılmıştır. Teke yöresi olarak adlandırılan Burdur, Antalya, Denizli, Afyon, Isparta, Muğla illerinden derlenen ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Türk Halk Müziği (THM) repertuarında kayıtlı olan türküler taranarak 48 teke zortlatma havası tespit edilmiştir. Bu çalışmada tespit edilen 48 vokal-vokal/enstrümantal teke zortlatma havası ile TRT THM repertuarında kayıtlı, Konya/Taşkent'ten derlenmiş 9/16'lık ölçüdeki 7 ezgi karşılaştırılarak incelenmiştir. Yapılan tespitler neticesinde Taşkent'te icra edilen 9/16'lık ölçüdeki sallama adı verilen oyunlu müzik türünün melodik, ritmik ve oyun figürleri bakımından teke zortlatmaları ile benzer olduğu; iyi oyun adı verilen oyunlu müzik türünün ise sadece melodik ve ritmik yapıları itibarıyla teke zortlatmalarına benzediği, oyun figürleri bakımından ise benzerlik göstermediği tespit edilmiştir. Taşkent yöre kadınları arasında defle icra edilen iyi oyun, sallama, gelin okşama ve kına havalarının ilçedeki icra şekli açısından Burdur'da dimıdan, Isparta'da gaggılı, dattiri adı verilen havalar ile benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Teke Zortlatması, Konya/Taşkent Müzik Geleneği, Sallama, İyi Oyun, Dımıdan

ABSTRACT: Taşkent, one of the 31 districts of Konya province, is located on the Taseli Plateau in the Central Taurus Mountains, at the southernmost tip of the Central Anatolia Region and Konya province. Although it is within the administrative borders of Konya province, its geographical proximity to the Mediterranean region and the fact that it is a Yoruk-Turkmen settlement are the main factors shaping the musical tradition of the district. Although there are many publications on the music culture of the Teke region, there is no study comparing the folk

* Dr. Öğr. Üyesi-Maltepe Üniversitesi Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü Türk Halk Müziği Anasanat Dalı/İstanbul- nafizcamgoz@yahoo.com (Orcid: 0000-0002-4817-4718)

songs of the Taşkent district with the Teke region. Therefore, it is aimed to compare the folk songs "iyi oyun", "sallama", "gelin okşamasi" and "gelin kına havası" with 9/16 measure performed in the Taşkent district with the "teke zortlatma" in the Teke region in terms of creation, performance and melodic and rhythmic characteristics and to determine their similarities and differences. For this purpose, qualitative method was adopted in the study and the survey model was used. The folk songs compiled from the provinces of Burdur, Antalya, Denizli, Afyon, Isparta and Muğla, which are called Teke region, and registered in the TRT THM repertoire were scanned and 48 teke zortlatma folk songs were identified. The sample of this study consists of 48 vocal-vocal/instrumental teke zortlatma folk songs and 7 Konya/Taşkent folk songs in 9/16 measure registered in TRT THM repertoire. As a result of the findings, it was determined that the dance music called sallama in 9/16 measure in Taşkent district is similar to teke zortlatma in terms of melodic, rhythmic and dance figures, while the tune called iyi oyun in Taşkent district is similar to teke zortlatma only in terms of melodic and rhythmic structures, but doesn't show any similarity in terms of dance figures. It has been observed that the iyi oyun, sallama, gelin okşama and kına havası folk songs performed with def by the women of Taşkent district are similar to the folk songs called "dımıdan" in Burdur, "gakgili" and "dattiri" in Isparta in terms of their performance style in the region.

Keywords: Teke Zortlatması, Konya/Taşkent Musical Tradition, Sallama, İyi Oyun, Dımıdan

Giriş

Konar-göçer yaşam tarzını benimsemiş Yörük-Türkmen topluluklarının başlıca yerleşim bölgelerinden biri olan Teke Yöresi, bir kültür alanı olarak Burdur'un tamamı, Fethiye-Ortaca (Muğla), Acıpayam-Kızılhisar-Honaz (Denizli), Dinar-Başmakçı (Afyon), Yalvaç-Şarkikaraağaç (Isparta), Cevizli-Akseki-Manavgat-Alanya (Antalya) ile çevrili bir alanı kapsamaktadır (Çine, 2003: 21). Bu sınırların, coğrafi olarak tanımlanmasından çok Yörük-Türkmen kültürünü ve bu kültüre ait müzik geleneğini temsil eden bir bölgeye dayanarak diğer bir ifadeyle kültürel bir yapı olarak tanımlandığı görülmektedir (Erdem, 2019: 35).

Yörük-Türkmenler, Orta Asya'dan göçüp Teke yöresini mesken tuttıkları süreç içerisinde Orta Asya'dan getirdikleri ortak kültürleri ile geçtikleri yerlerin kültürlerini kendi kültürleri içinde sentezleyerek yerleşik yaşamın koşullarına adapte etmişlerdir (Kuban, 1993: 61). Yörük-Türkmen topluluklarının konar-göçer yaşam tarzını benimsemeleri birbirleri arasında gerçekleşen kültür etkileşimini de beraberinde getirmiştir. Özellikle göç sırasında konakladıkları yerlerde yaptıkları eğlenceler, Yörük-Türkmen grupları arasındaki kültür alışverişinin en etkili olduğu faaliyetlerdir (Ayyıldız, 2013: 32). Taşkent ilçesi de bu kültür etkileşiminin yaşandığı yerlerden biridir.

Taşkent ilçesi Teke yöresinin coğrafi sınırları içerisinde yer almamasına karşın Teke yöresinin müzik kültürü ile olan ilişkisinin ilçenin bir Yörük-Türkmen yerleşimi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. 1225-1250 yılları arasında çoğunlukla Avşar boyuna mensup Türkmenlerin yerleşim yeri olan Taşkent, Konya il merkezine 135 km, Alanya'ya ise yaklaşık 100 km uzaklıkta olup Balcılar, Avşar, Bolay, Çetmi ve Ilıcapınar olmak üzere beş kasabayı; Kecimen, Kongul ve Sazak olmak üzere üç köyü

içine almaktadır. 2014 yılı itibarıyla büyükşehirliere bağlı köy ve beldelere mahalle statüsünün verilmesiyle birlikte ilçedeki tüm köy ve beldeler mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Bunlardan Avşar (Oğuz/Bozok/Avşar) ve Çetmi (Çepni) (Oğuz/Üçok/Çepni), Oğuz Türklerinin 24 boy adlarından ismini aldığı bilinmektedir (Kocamaz, 2013: 8-9). Bunun yanı sıra ilçenin Teke bölgesine özellikle de Akdeniz Bölgesine (Alanya) yakınlığı kültürel etkileşimin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Ayrıca ilçenin İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi arasında köprü konumunda olması, Konya ilinin en güney ucunda, dağlık ve sarp kayalıklı bir alanın üzerinde yer alması gibi etkenlerden dolayı müzik geleneği açısından iki bölgenin de müzikal karakteristik özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Taşkent türkülerinin 9 zamanlı ritmik, melodik yapılarının ve oyun figürlerinin teke zortlamalarına benzerliği ile yine aynı unsurlar açısından 2 ve 4 zamanlı köçek havalarının Konya, Silifke yörelerinin müzik geleneğine benzerliğini yörenin iki bölge arasındaki köprü konumunda olması ile ilişkilendirmek mümkündür. İki farklı bölgenin müzik kültürlerini içinde barındıran Taşkent'in bu konumu kültürel alışverişin önemini de vurgulamaktadır. Çünkü kültürel yapı, müzik geleneklerini de şekillendiren ve anlamlandıran bir olgu olarak karşımıza çıkar. İçerisinde yaşam bulduğu coğrafyanın ve toplumun hafızasını yansıtan müzik; kültürel birikime, coğrafyaya, icra biçimine ve seslerin işleniş biçimlerine göre asıl anlamını kazanır (Duygulu, 2018: 16-17). Titon'un (1984) "...Müzik evrensel olmasına rağmen anlamını kültürden alır ve değişik kültürler, müziği değişik yorumlar" (Akt.: Kaplan, 2019: 23-24) ifadesi, müziğin kültürel bağlamından bağımsız olarak ele alınamayacağına işaret eder. Özellikle idarî sınırlar içerisinde belirlenmiş yörelerin kültürel yapıları göz önüne alındığında kültürleşmenin sınır tanımayarak yörelerin müzik geleneğini etkisi altına aldığı söylemek mümkün görünmektedir. Dolayısıyla Konya ili Taşkent ilçesinin, İç Anadolu Bölgesi idarî sınırları içerisinde olmasına karşın coğrafi olarak Akdeniz bölgesine olan yakınlığı ve bir Yörük-Türkmen yerleşim yeri olması ilçenin müzik geleneğini kültürel açıdan şekillendiren özellikler olarak karşımıza çıkar. Bu yönüyle Taşkent müzik geleneğinin, Yörük-Türkmen topluluklarının başlıca yerleşim bölgelerinden biri olan Teke yöresi müzik geleneği ile melodik, ritmik ve oyun figürleri açısından benzerlikler göstermesi yörelerin idarî sınırlarının aksine kültürel sınırlarının belirleyici rol oynadığının önemini ortaya koymaktadır.

Teke bölgesi müzik kültürleri ile ilgili birçok yayın yapılmasına karşın Taşkent türkülerinin bahsi geçen bölge ile karşılaştırılmasının yapıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Taşkent müzik geleneğinin Konya türkeleri ile mukayesesi kapsamında yapılan bir çalışmada ise Konya'nın farklı ilçelerinden derlenmiş türkülerin melodik ve ritmik bakımdan farklılık gösteren örnekleri dikkate alınarak Taşkent türkeleri ile karşılaştırılması suretiyle türkülerin ezgisel ve edebi yapıları incelenmiştir (Camgöz, 2011: 21). Dolayısıyla Konya/Taşkent türkeleri ile Teke zortlatmaları arasındaki yaratım, icra ve melodik-ritmik özelliklerine dair benzerlik ve farklılıklar

bilinmediğinden Taşkent'te icra edilen 9/16'lık ölçüye sahip "iyi oyun" (düz oyun), "sallama", "gelin okşama" ve "gelin kına havası" türküleri ile Teke yöresindeki teke zortlatmaları belirtilen özellikler bakımından karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda türküler yaratım, icra ve ezgi (melodik ve ritmik) özellikleri başlığı altında incelenmiştir. Yaratım ve icra özellikleri başlığı altında türkülerin kim tarafından (kadın-erkek), nerede, ne zaman ve nasıl icra edildiği, bireysel veya toplu icranın olup olmadığı, kullanılan çalgılar, ezgilere eşlik eden oyunun olup olmadığı, varsa bu oyunların oynanış şekli vb. sorulara yanıt aranmıştır. Ezgi (melodik ve ritmik) özellikleri başlığı altında ise türkülerin müzikal formu, karar sesi, ses genişliği, dizisi, kullanılan aralıkları, ritmik yapısı, kullanılan tartım kalıpları ve makamsal yapıları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

1. Teke Yöresi ve Konya İli Taşkent İlçesi

Çalışmanın bu kısmında Teke yöresi ve Taşkent ilçesi hakkında genel coğrafi ve kültürel bilgiler verilmiş olup bulguları oluşturan türkü incelemeleri kısmı için zemin oluşturulmuştur.

1.1. Teke Yöresi

Yörük-Türkmen topluluklarının başlıca yerleşim bölgelerinden biri olan Teke yöresi, Antalya ile Fethiye arasında kalan bölge olup antik coğrafyada Likya Bölgesi olarak adlandırılmaktadır (URL-1).

Teke isminin kökeni ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Antalya ilinin eski adı olan Teke Livası'na Teke beylerinin hâkim olması sebebiyle Teke isminin verildiği (Yönetken, 1966: 123) görüşünün yanı sıra bölgeye Türkistan coğrafyasındaki Teke Türkmenlerinin yerleşmesi üzerine bu ismin verildiği görüşü de ifade edilmektedir (Ak, 2018: 1023). Bir diğer görüş ise bölgeye verilen ismin erkek keçi anlamına gelen teke sözcüğünden geldiğidir. Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme'sinde belirttiği "Teke Beği olasin... anın çün tekeleri çokdur. Ve Teke Vilâyeti deyü andan kalmışdır..." ifadesi tekelerin çokluğundan dolayı bu ismi aldığı görüşüne temel oluşturmuştur (Armağan, 2002: 3). Teke zortlatması, teke zortlaması vb. ifadeler de bu görüşün etrafında şekillenmiştir denilebilir.

1.2. Konya İli Taşkent İlçesi

Teke yöresi coğrafi sınırları içerisinde olmayıp Teke yöresi müzik kültürü ile benzerlikler gösteren Konya ili Taşkent ilçesi, İç Anadolu Bölgesi'nin ve Konya ilinin en güney ucunda, Orta Toroslardaki Taşeli Platosunda, Göksu Havzası içerisinde, dağlık ve sarp kayalıklı bir alanın üzerinde yer almaktadır.

Tarih içinde Hitit, Roma ve Bizans uygarlıklarının hakimiyeti altında olan Taşkent, Orta Asya'dan göç eden Türkmenlerin yerleşim yeri olmuştur. Çoğunluğu Avşar boyuna mensup olan bu Türkmenler, rivayete göre boyun başkanı olan Piri Mehmet'e olan vefa borçlarından dolayı Taşkent'in eski adı olan Piri Kondu ismini vermişlerdir (Ertan vd. 1974: 101). Ancak 1956 ve

1968 yılları arasında yörede yapılan arkeolojik kazılar sonucunda Hitit veya İyon medeniyetlerinden birine ait olan Kanda/Kandi isminde bir uygarlığın hüküm sürdüğü tahmin edilen çeşitli tarihî kalıntılar bulunmuştur. İlçenin eski adının -kandi, -kondi, -ganda olabileceği çeşitli tarihi kaynaklarda da belirtilmiş olup Pirlerkandi isminin zaman içerisinde Pirlerkondu, Pirlonda gibi dönüşüme uğradığı tahmin edilmektedir. Antik dönemden kalma bu ismin önüne gelen “Pirler” ibaresinin ise nereden geldiğine dair tarihî bir belge bulunmamaktadır (Kocamaz, 2013: 4-5).

Cumhuriyetin ilanından sonra Pirlerkondu’yu Konya’ya bağlayan karayolu yapımı sırasında dönemin Konya Valisi İsmail İzzet Bey, 1934 yılında Pirlerkondu ismini değiştirerek yörenin coğrafyasına uygun olarak Taşkent adını vermiştir. Taşkent adı ile anılmaya başlayan nahiyeye, 1988 yılında ise ilçe olarak fiilen faaliyete geçmiştir (URL-2).

Konya il merkezine 135 km, Alanya’ya ise yaklaşık 100 km uzaklıkta olan Taşkent’in İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi arasında bir köprü konumunda olması, idarî sınırlar açısından Konya iline bağlı olmasına karşın coğrafi ve kültürel olarak Akdeniz bölgesine olan yakınlığı ve bir Yörük-Türkmen yerleşim yeri olması ilçenin müzik geleneğini şekillendiren unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Türkü İncelemeleri başlığında Taşkent ilçesinin ve Teke yöresinin müzik geleneğine dair bilgiler “yaratım ve icra özellikleri” ile “ezgi (melodik ve ritmik) özellikleri” alt başlıklarında verilecektir.

2. Türkü İncelemeleri

Çalışmanın bu kısmında, bahsi geçen yörelerin türküleri, yaratım, icra ve ezgi özellikleri (melodik ve ritmik) bakımından incelenmiştir. Yaratım ve icra özellikleri başlığı altında türkülerin kim tarafından (kadın-erkek), nerede, ne zaman ve nasıl icra edildiği, bireysel veya toplu icranın olup olmadığı, kullanılan çalgılar, ezgilere eşlik eden oyunun olup olmadığı, varsa bu oyunların oynanış şekli vb. sorulara yanıt aranmıştır. Ezgi özellikleri (melodik ve ritmik) başlığı altında ise türkülerin müzikal formu, karar sesi, ses genişliği, dizisi, ses aralıkları, ritmik yapısı, kullanılan tartım kalıpları incelenmiş, makamsal yapıları hakkında bilgi verilmiştir.

Teke yöresi olarak adlandırılan Burdur, Antalya, Denizli, Afyon, Isparta, Muğla illerinden derlenen ve TRT THM repertuarında kayıtlı olan türküler taranmış, 48 teke zortlatma havası tespit edilmiştir. Bu çalışmada tespit edilen 48 vokal-vokal/enstrümantal teke zortlatma havası ile TRT THM repertuarında kayıtlı, Konya/Taşkent’ten derlenmiş 9/16’lık ölçüdeki 7 türkü belirtilen iki başlık altında incelenmiştir.

Yaratım ve İcra Özellikleri

Teke zortlatması, zortlaması veya zotlatması şeklinde söylenen bu ifadelerin başındaki teke kelimesinin, yörede yaygın olarak beslenen keçinin erkeğine verilen teke isminden geldiği yönündeki görüşü belirtmiştik. Zortlama ifadesi için ise Çine (2003: 113), tekenin tekeatımı döneminde

dişisine yaklaşma durumundayken geçirdiği fiziksel ve ruhsal değişikliğe yörede “zortlamış” denildiğini ve bu değişiklik anındaki hareketlerini simgeleyen oyunun adına “teke zortlaması” denildiğini belirtir. Yönetken (1966: 123), zortlama ifadesi için Antalya Korkuteli’ndeki derlemeler sırasında edindiği bilgiyi şöyle aktarır: “Tingildeme, tek ayak üstüne sekme, bir ayak üstünde oynar gibi sekerek tüğmedir.” Özbek (2014: 180), teke zortlamasını, teke adı verilen erkek kecinin sekerek yaptığı sıçrama figürlerinin yansılanmasından doğduğunu belirtmiş olup “zotlatma” kelimesi için ise zeybek biçimi bir oyun ve bu oyuna eşlik eden hava olarak ifade edip “çalım satma, kabadayılık yapma; ansızın sıçrama ve zıplama” anlamlarına geldiğini belirterek Teke yöresi delikanlılarının sıçrama figürleri ile yiğitçe oynadıkları zeybek karakterli bir oyun türü olduğuna dikkat çekmiştir. Ancak teke zortlatmaları sadece erkekler tarafından oynanan bir oyun olmayıp kadınlar arasında veyahut kadın-erkek karma olarak oynanan bir oyun olduğu bilinmektedir. Yalgın ise tespit ettiği dokuz kaval havası içinde “telez otlatma” adlı bir ezgiden bahseder. Telez adındaki iki bin irtifalı yaylaların üzerinde biten bu ince otu yiyen koyunların sevinçlerinden adeta oynadıklarını ve kavalcı çobanların ise hayvanların bu hareketlerinden esinlenerek “telezotlatma havası”nı bestelediklerini söyler (Yalgın, 1940: 22). Söyleniş biçimlerindeki benzerliklere karşın teke zortlatması ifadesinin daha yaygın kullanıldığını söyleyebiliriz.

Teke yöresi oyunları ve müzikleri genel olarak düğün, muhabbet ve eğlencelerde icra edilmektedir (Çine, 2003: 146). Erdem (2019: 49), Dirmil’deki müzik ortamlarının müziğin icra edilme amaçlarına göre bireysel ortamlar (gündelik hayat) ve kolektif ortamlar (törensel/ritüel) olarak ikiye ayrıldığını belirtir. Dirmil’deki yerel müziğin salt Dirmil’e ait olan bir müzik olmadığını, Teke Yöresi’nde var olan Yörük kültürünün bir parçası olduğu şerhini düşen Erdem (2019: 21), icra edilen müzik ortamlarını şu şekilde açıklar: “Bireysel ortamlar, çobanların veya çoban çocuklarının koyun ve keçi güttükleri yerlerden, iş sonrası yaylalardaki çokaşmalardan, köy odalarından ve günübürlük eğlencelerden oluşmaktadır. Düğün, güreş, aba tepme, asker uğurlama ise müziğin topluca yapılıp icra edildiği törensel/ritüel ortamlardır.”

Çine (2003: 147), yöre oyunlarının genellikle ağırdan hızlıya doğru ve dairesel bir sırada oynandığını belirtir. Burdur yöresindeki düğün ve eğlencelerde yöre oyun ekipleri, üç bölüme ayırdıkları oyunlarının son bölümünde karakteristik figürleriyle teke zortlatmasını çalıp oynayarak gösterilerine son verirler. Teke yöresi halk oyunları genellikle ağır zeybek (9/2, 9/4), kıvrak zeybek ya da teke zeybeği (9/8) ve son olarak teke zortlatması (9/16) şeklinde ağırdan hızlıya doğru seyreden bir sıra ile icra edilmektedir (Nacakcı, 2013: 1608). Nacakcı (2013), yörenin bazı bölgelerinde bu üçlü sıranın farklılık gösterildiğini ve bu oyunların sonuna kabaardıç (2/4, 4/4) adı verilen oyunların eklendiğini belirtir. Tüm Teke yöresi oyunları kadın-erkek birlikte, yalnız kadınlar ya da yalnız erkekler tarafından icra edilmektedir (Ekmekçioğlu vd., 2001: 40).

Teke yöresi Yörük Türkmen müziğinde kullanılan çalgılar çok çeşitli olup yörenin müziğine özgü niteliktedir. Bunlar; “ikitelli bağlama, üçtelli bağlama, kabak kemane, ıklığ, kemane, çam düdüğü, sipsi, çoban düdüğü, uyguncaklı düdük ve hegittir” (Ayyıldız, 2013: 30). Yörede ayrıca davul, zurna, kaval, leğen, saz (divan ve tambura bağlama) ve yöre kültürüne sonradan giren org ve manyetikli bağlama gibi çalgılar da kullanılmaktadır (Erdem, 2019: 73-74). Yörük-Türkmen gruplarının göçebe yaşam tarzı, kullandıkları müzik aleti tercihlerinde de etkili olmuştur. Yöre insanı kaval, düdük, sipsi, kabak kemane, üç telli bağlama, cura gibi daha basit ve kolay taşınabilir müzik aletlerini tercih etmişlerdir (Seyirci, 2000: 138).

9/16’lık ritmik yapıda çalınıp söylenmekte ve oynanmakta olan teke zortlatma havaları, bağlama çalgısı için kullanılan özel bir tezene kalıbı ile icra edilmektedir. Üçlü tartım kalıbının ilk notasının ters tezene ile (yukarı yön) vurulması bu tezene kalıbının en karakteristik özelliğidir. Türkünün düzum tipine bağlı olarak üçlü tartım kalıbının yeri değişebilmektedir.

Teke yöresinde teke zortlatmaları dışında gurbet havaları, teke zeybekleri, kabaardıç, kırık havalar, dımıdan ve boğaz havaları belli başlı türler ve icra biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Çine, 2003: 121). Bu çalışmanın kapsamı gereği dımıdan ve teke zortlatma havaları dışındaki diğer tür ve icralar konu dışı bırakılmıştır.

Taşkent’te ise iyi oyun, sallama ve köçek olmak üzere temelde üç müzikli oyun türü icra edilmektedir. Düğünlerde deflerle icra edilen bu oyunlara eşlik eden ezgiler ise birbirinden farklılık gösterir. Köçek oyunu, Konya kaşık havalarına ve Silifke yöresi oyunlarına benzerlik göstermekte olup erkekler ve kadınların kendi aralarında def çalıp köçek havası dedikleri türkülerini söyledikleri ve tahta kaşıklarla oynadıkları bir oyunlu müzik türüdür. Salıncak türküsü ise dinî bayramlarda yörenin belli mahallelerinde ağaçlara kurulan salıncaklarda genç kız ve kadınların sallanarak söyledikleri türüdür. “Harzadın’dan Aştığımı Gördüler” türküsü bir salıncak havası olup başka yörelere ait anonim türküler de salıncaklarda sallanılarak söylenmektedir. Yörede ayrıca “ağıt”, “ot biçimi havası” adı verilen uzun havalar da icra edilmektedir. Ot biçimi havası olarak bilinen uzun hava, yaz aylarında kadınların otluklara gidip oraklarla otları biçerken söyledikleri, sözlerinde hasretlik ve ölüm temasını barındıran bir ezgi kalıbıdır (Camgöz, 2011: 20). 2010 yılında yörede yapılan derleme çalışmaları neticesinde ikisi uzun hava formunda olmak üzere toplamda 14 adet türkü derlenmiş olup 10 tanesi 2016 ve 2019 yıllarında TRT THM Repertuarına kazandırılmıştır. Bu türkülerden 7 tanesinin ölçüsü ise 9/16’lık şeklindedir. Bu ritmik yapıdaki türküler yörede “iyi oyun”, “sallama”, “gelin okşama havası” ve “gelin kına havası” olarak adlandırılmaktadır. Diğer derlenen türküler ise 4 zamanlı olup “köçek” ve “salıncak türküsü” adı ile anılmaktadır. Çalışma konumuz 9/16’lık Taşkent türkülerinin, Teke yöresi müzik türü olan teke zortlatma türkülerıyla mukayesesi olması sebebiyle ot biçimi havası, ağıt, köçek ve salıncak türküsü kapsam dışı tutulmuştur.

Taşkent'teki geleneksel müzik icraları sadece dört gün süren düğünlerin belli aşamalarında kendini gösterir. Kadınlar ve erkekler kendi aralarında müzik icralarını sürdürürler. Taşkent'te iyi oyun (düz oyun) olarak isimlendirilen oyun türünde "Yayla Yollarından" ve "Ak Kollar Benden" türküleri düğünün birinci günü sofraya adı verilen eğlencede sadece kadınlar tarafından zilli deflerle icra edilir. Yörede herkes tarafından iyi çalılıp söylendiğine kanaat getirilmiş ama bu işi profesyonel anlamda yapmayan, sesine ve def çalma kabiliyetine güvenilen kadınlar düğünlerde icracı olarak seçilir. Seçilen kişiler çoğunlukla ikili-üçlü grup halinde sadece deflerle türküleri çalılıp söylerler. Çalılıp söylenen türkülere oyunuyla eşlik etmesi için düğün sahipleri ilk önce yaşça büyük kadınları oynamaya davet eder. Sonra gelin-görümceler oynar. En sonda ise düğünü olan gelinin görümceleri oynar ve arkasından gelin oynayarak eğlence bitirilir. Bu sofraya gününde iyi oyunun yanı sıra sallama türünde "Karşıdan Karşıya" türküsü ve köçek oyun türündeki çeşitli türküler çalılıp söylenerek oynanır. Düğünün ikinci günü ara gün olarak adlandırılır ve o gün herhangi bir etkinlik yapılmaz. Düğünün üçüncü günü ise kına günü olup ikinci vakti düğün yerine kadın misafirler davet edilir. Yine aynı şekilde yöreye özgü bütün oyun türleri çalılıp söylenir ve oynanır. Özellikle geline kına yakıldıktan sonra "Biner Atın İyisine" adlı gelin kına havası çalılıp söylenir, gelin de oynatılır ve kına sona erer (Camgöz, 2011: 7-8).

Düğünün üçüncü gününün akşamı ise erkekler tarafından düğün odası şenlikleri yapılır. Bu eğlencede damada kına yakılır ve yöreye özgü olan sallama türünde "Hayatın Önünden", "Berber Dükkânı" ve köçek oyun türündeki çeşitli türküler zilli deflerle çalılıp söylenir ve oynanır. Kadın icracılarda olduğu gibi erkekler arasında da iyi çalılıp söyleyen kişiler seçilerek düğün odası şenlikleri icra edilir (Camgöz, 2011: 9).

Düğünün dördüncü ve son gününde ise erkek tarafı gelin almaya gider ve gelin eve vardıldıktan sonra o günün akşamı kadınlar arasında "belincak" adı verilen küçük bir eğlence tertip edilerek gelin okşaması yapılır. Gelin okşaması erkek tarafının kadınları tarafından geline hoş geldin demek amacıyla def çalmadan "Atladık Geçtik Koyağı" adlı gelin okşama türküsü söylenir. Bu türküye oyunla eşlik edilmez. Ardından düğün tamamlanmış olur (Camgöz, 2011: 9-12). Teke yöresinde de gelin uğurlamalarında söylenen havalara "okşama", "gelin okşama havası" (Koruk'tan akt.: Ayyıldız, 2013: 42; Çine, 2003: 119), "gelin ağlatma" (Erdem, 2019: 56; Parlak, 2000: 150; Çine, 2003: 119) isimleri verilmektedir. Çine (2003: 119), gelin okşama (gelin ağlatma) havasının gelin alayının oğlan evine gitmek üzereyken gelini giderayak ağlatan, okşayan türküler olduğunu belirtir.

İyi oyun ya da düz oyun adı verilen oyun türü oynanış figürleri açısından sallama ve köçek oyunlarından farklıdır. İyi oyun sadece kadınlar tarafından tek kişi olarak oynanır. Oyun, düz figürler eşliğinde mahcup, ciddi bir yüz ifadesiyle kollar yukarıda olacak şekilde parmaklar şıklatılarak ve ağır ağır daire çizilerek oynanır. Oyunun ritmik yapısındaki benzerliğine karşın figürleri açısından teke zortlatma oyunları ile benzerlik

göstermemektedir (URL-3). Sallama oyunu ise iki kişi karşılıklı olarak oynanır. Hem erkeklerin hem kadınların kendi aralarında oynadıkları bu oyun, karşılıklı küçük zıplamalarla sallanarak kıvrak hareketlerle oynanır. Sallama oyunu gerek ritmik ve melodik yapısı gerekse yöresel oyun figürleri açısından Teke yöresinde icra edilen teke zortlatmalarının ezgi ve oyunları ile benzerlik göstermektedir (Camgöz, 2011: 18-20; URL-4).

Taşkent müzik geleneğinin benzerlik gösterdiği diğer bir icra biçimi ise Burdur'da "dımıdan" adı verilen havalardır. Dımıdan adı verilen oyunlu türküler Burdur yöresinde kadınlar tarafından çalınan, söylenen ve oynanan teke havalardır. Tepsi, sini, leğen, def vb. aletlerin ritim çalgısı olarak kullanıldığı bu havalara "dangili", "çanak çalma", "çanak havası" da denilmektedir. Bu havalarda, ritim aletleri dışında başka herhangi bir çalgı eşliği olmadan kadınların ağızlarıyla ritmik bir biçimde "dımı daan dımı dan" diyerek ölçünün düzumünü yansıtmalarından doğmuştur (Duygulu, 2014: 150; Özbek, 2014: 58). Isparta ve civarında ise bu havalara "gakgili" (Duygulu, 2014: 194) veya Özbek'in (2014: 58) kıvrak zeybek havası olarak belirttiği "datdiri" denilmektedir. Dımıdan havaları sadece bu düzumdeki teke zortlatmalarına verilen bir isim olmayıp kadınlar arasında yapılan müzikli eğlencelere verilen genel bir isimdir (Mıhlıdız ve Şahin, 2015: 671). Taşkent'in kadınlar arasında icra edilen oyunlu müzik türleri olan iyi oyun ve sallama oyunları da yöre kadınları tarafından sadece defler eşliğinde çalınıp söylenir ve oynanır. Bu yönüyle dımıdan havaları, kadınlar arasındaki icra edilmiş biçimleri bakımından Taşkent ilçesi müzik geleneği ile benzerlik göstermektedir.

Teke yöresinde müzik icraları genellikle bireysel olarak gerçekleşmektedir. Ergun, çalgıların birlikte yani toplu şekilde icrasının görülmemesini, yürüklerin ana mesleği olan çobanlığın bireysel olarak yapılan bir iş olmasına bağlamaktadır (Ergun, 2023: 31). Yarenlik meclislerinde görülen toplu icra dışında toplu seslendirme geleneğinin yaygın olmadığı bu yörede, bireysel çalgı icralarında ortaya çıkan çok seslilik unsurları ise dikkat çekicidir (Ayyıldız, 2013: 64-65). Yerel çok seslilik unsurları üç telli ve iki telli bağlamaların akort sistemlerinde ve icra biçimlerinde baskın olarak görülmektedir. Buna karşın Taşkent'teki icralarda vokal ve çalgısal çok seslilik unsurları görülmemektedir. Yörede ritim çalgısı olan def dışında başka herhangi bir enstrüman kullanılmaz. Def icrası, iyi oyun, sallama ve köçek oyun türlerinin her birisi için farklı vuruş teknikleriyle gerçekleştirilmektedir (Camgöz, 2011: 150-155). Yörede vokal icralar ise monofonik doku ile gerçekleşmektedir. Tek veya iki-üç kişiden oluşan icracılar, türkülerini tek bir ezgisel hat içinde (tek sesli) seslendirmektedir.

Ezgi (Melodik ve Ritmik) Özellikleri

Teke zortlatmasına eşlik eden müzik, süratli ve kıvrak bir ezgiye sahip olup 9/16'lık ölçüde sözlü veya sözsüz olarak icra edilmektedir. Yürük dokuz zamanlılara verilen bir isim olan teke zortlatması (zotlatma) çoğunlukla iki farklı düzum tipinde (2+3+2+2 ve 2+2+2+3) icra edilmektedir. Yöre

kadınları tarafından icra edilen “dımıdan” adı verilen teke zortlatmaları ise daha çok 2+3+2+2 düzümü ile icra edilen havalardır.

Taşkent ilçesindeki 9/16’lık ölçüdeki türküler de iki farklı düzümde icra edilmektedir. Sallama türünde söylenen yöresel türküler, 2+3+2+2 (“Karşıdan Karşıya”) ve 2+2+2+3 düzümlerinde icra edilirken iyi oyun (düz oyun) türündeki türküler ise sadece 2+2+2+3 düzümünde zilli deflerle çalınarak icra edilir. Gelin kına havası olan “Biner Atın İyisine” adlı türkü yörede iyi oyun türü olarak anılmakta olup 2+2+2+3 düzümünde zilli deflerle çalınıp söylenir. Gelin okşama havası olan “Atladık Geçtik Koyağı” ise 2+3+2+2 düzümünde icra edilmektedir.

Teke yöresi olarak adlandırılan Burdur, Antalya, Denizli, Afyon, Isparta, Muğla illerinden derlenen ve TRT THM repertuarında kayıtlı olan türküler taranarak 48 teke zortlatma havası tespit edilmiştir. Bu çalışmada tespit edilen 48 vokal-vokal/enstrümantal teke zortlatma havası ile TRT THM repertuarında kayıtlı, Konya/Taşkent’ten derlenmiş 9/16’lık ölçüdeki tüm ezgiler (7 adet) ezgi özellikleri (melodik ve ritmik) bakımından incelenmiştir. Genel olarak, türkülerin yöresi, müzikal formu, dizisi, karar sesi, ses genişliği, kullanılan ses aralıkları, ölçüsü ve düzümü, kullanılan tartım kalıpları incelenmiştir. 9/16’lık Taşkent türküleri vokal (sözlü) tarzda ve kırık hava olarak icra edilmektedir. Bu sebeple çalışmada Teke yöresi türküleri incelenirken kırık hava ve karma hava formunda vokal ve vokal-enstrümantal tarzdaki teke zortlatma türküleri dikkate alınmıştır. İnceleme yapılırken Teke yöresi türkülerinin sadece söz (güfte) kısımlarındaki tartım kalıpları ve ses aralıkları tespit edilmiş olup saz kısımlarındaki ve serbest ritimli kısımlardaki tartım kalıpları ve ses aralıkları incelemeye dâhil edilmemiştir.

Eserlerin ezgisel incelemesinde TRT THM repertuarındaki notasyon şekli esas alınmıştır. Bu sebeple notalama işlemi, Türk halk müziği notasyonunda kullanılan sol anahtarı ile yapılmış olup ses dizisinde ise yaygın kullanılan LA sesi eksen alınmıştır. Karar sesi farklı olan türkülerin dizileri, türküde geçen karar ses eksen alınarak gösterilmiştir. Türkülerde kullanılan sesler, bir sekizliden az ya da çok, veyahut bir oktav olarak değişebildiğinden notasyonda sadece değişen seslerin de gösterildiği bir oktavlık dizi içinde yazılmıştır.

2.1. 9/16’lık Ölçüye Sahip Taşkent Türkülerinin Melodik ve Ritmik Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Aşağıdaki ses dizisinin kullanıldığı türküler melodik ve ritmik özellikleri bakımından Tablo 1’de listelenmiştir:

Şekil 1: Taşkent Türkülerinde Kullanılan Ses Dizisi 1

	Türkü Adı	Yöresi	Müzikal Formu	Karar Sesi	Ses Genişliği	Arahklar	Ölçü-Düzüm	Tartım Kalıbı
1	Ak Kollar Benden (İyi Oyun)	Konya/ Taşkent	Kırık Hava	LA	5 ses 	2'li-3'lü-4'lü	9/16 2+2+2+3	
2	Atladık Geçtik Koyağı (Gelin Okşaması)	Konya/ Taşkent	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü-4'lü	9/16 2+3+2+2	
3	Berber Dükkânı Al Olur (Sallama)	Konya/ Taşkent	Kırık Hava	LA	5 ses 	2'li-3'lü-4'lü	9/16 2+2+2+3	
4	Biner Atın İyisine (Gelin Kına Havası)	Konya/ Taşkent	Kırık Hava	LA	5 ses 	2'li-3'lü-4'lü	9/16 2+2+2+3	
5	Hayatın Önünden (Sallama)	Konya/ Taşkent	Kırık Hava	LA	5 ses 	2'li-3'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	
6	Karşıdan Karşıya Olur Mu Böyle (Sallama)	Konya/ Taşkent	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü-7'li	9/16 2+3+2+2	

Tablo 1: Şekil 5'te Gösterilen Ses Dizisine Ait Türküler

Aşağıdaki ses dizisinin kullanıldığı türküler melodik ve ritmik özellikleri bakımından Tablo 2'de listelenmiştir:

Şekil 2: Taşkent Türkülerinde Kullanılan Ses Dizisi 2

	Türkü Adı	Yöresi	Müzikal Formu	Karar Sesi	Ses Genişliği	Arahklar	Ölçü-Düzüm	Tartım Kalıbı
1	Yayla Yollarından Yürüyüp Gelir (İyi Oyun)	Konya/ Taşkent	Kırık Hava	LA	5 ses 	2'li-3'lü	9/16 2+2+2+3	

Tablo 2: Şekil 6'da Gösterilen Ses Dizisine Ait Türkü

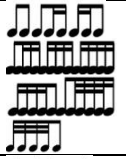

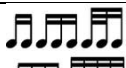

2.1.2. Teke Yöresi Teke Zortlatmalarının Melodik ve Ritmik Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Aşağıdaki ses dizisinin kullanıldığı türküler ezgisel özellikleri bakımından Tablo 3'te listelenmiştir:

Şekil 3: Teke Yöresi Türkülerinde Kullanılan Ses Dizisi 1

	Türkü Adı	Yöresi	Müzikal Formu	Karar Sesi	Ses Genişliği	Aralıklar	Ölçü-Düzüm	Tartım Kalıbı
1	Ak Fasulle Oldu Mu	Burdur / Dirmil	Kırık Hava	LA	5 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+3+2+2	
2	Ak Koyunum Yüz Olsa	Burdur / Aziziye	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 6'lı	9/16 2+3+2+2	
3	Ardıç Arasında Biten Budaklar	Afyon/ Dinar	Kırık Hava	LA	11 ses 	2'li-3'lü 8'li	9/16 2+2+2+3	
4	Ardıç Arasında Biten Naneler	Denizli / Acıpayam	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü	9/16 2+2+2+3	
5	Ardıçlıktır Evleri	Denizli / Acıpayam	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü	9/16 2+2+2+3	
6	Aşşa Yoldan Çıktı Aldıramadım	Burdur / Dirmil	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	
7	Ay Doğdu Düze Düştü	Burdur	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-7'li	9/16 2+2+2+3	
8	Bahçalarda Bir Kuzu	Burdur / Tefenni	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 7'li	9/16 2+2+2+3	
9	Bahçelerde Gök Biber	Burdur / Dirmil	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 5'li-7'li	9/16 2+2+2+3	
10	Çekin Mayaları Da Buradan Gidelim	Burdur / Dirmil	Karma Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 5'li	9/16 2+3+2+2	
11	Çıktım Çamın Dorusuna	Denizli / Acıpayam	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 7'li	9/16 2+3+2+2	
12	Çitlembiğin Ufak Olur Meyvesi	Burdur / Gölhisar	Kırık Hava	LA	11 ses 	2'li-3'lü 4'lü-6'lı 7'li	9/16 2+2+2+3	
13	Daşlı Tarla Ayrıklı (Gakgili havası)	İsparta / Barla	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 7'li	9/16 2+3+2+2	
14	Dere Geliyor Dere	Burdur / Tefenni	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 5'li	9/16 2+2+2+3	
15	Dereler Davşan İzi	Burdur	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü 5'li	9/16 2+2+2+3	

16	Derenin Başındayım	Antalya /Varsa k Köyü	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 4'lü-7'li	9/16 2+2+2+3	
17	Devesi Gater Gater Çilbiri Suya Batar	Burdur / Dirmil	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü	9/16 2+3+2+2	
18	Eli Elekli Gelin	Burdur / Tefenni	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 4'lü-7'li	9/16 2+2+2+3	
19	Evlerinin Önü Göktür Göveri	Burdur	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü	9/16 2+2+2+3	
20	Karlı Dağın Öte Yüzü	Isparta / Barla	Kırık Hava	LA	12 ses 	2'li-3'lü 6'lı-7'li	9/16 2+2+2+3	
21	Gatıranlar Gatıranlar	Isparta Sütçüler	Kırık Hava	LA	9 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 6'lı	9/16 2+2+2+3	
22	Gidelim Gidelim	Burdur / Dirmil	Karma Hava	LA	10 ses 	2'li-3'lü 6'lı-7'li	9/16 2+2+2+3	
23	Goca Çamın Gürlemesi Dal İlen	Burdur	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 5'li	9/16 2+2+2+3	
24	Goca Yaylalarda Vardır Evimiz	Afyon/ Dinar	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	
25	Hey Bostancı Bostancı (Kına Türküsü)	Denizli / Acıpayam	Kırık Hava	LA	4 ses 	2'li-3'lü	9/16 2+2+2+3	
26	İlimonum Sulandı	Burdur / Aziziye	Kırık Hava	LA	9 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	
27	Kuyu Dibi Taşlı Olur	Burdur / Gölhisar/Dirmil	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	
28	Leylek Gider Yuvasına (Kına Havası)	Isparta / Eğirdir	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 7'li	9/16 2+2+2+3	
29	Meneşesi Tutam Tutam	Burdur / Tefenni	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 7'li	9/16 2+2+2+3	
30	Meşesi Meşesi Yayla Meşesi	Denizli / Acıpayam	Karma Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+3+2+2	
31	Mısırmı Kazmalı	Burdur / Tefenni	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	

32	Pencereden Bak Beni	Denizli / Acıpay am	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	
33	Şu Derede Değirmen (Gakgili Havası)	Isparta / Yenice Köyü	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+3+2+2	
34	Şu Dirmil'in Sipsileri	Burdur / Dirmil	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 7'li	9/16 2+3+2+2	
35	Yayla Yolları	Burdur / Dirmil	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 6'lı	9/16 2+2+2+3	
36	Yayla Yollarında Yürüyüp Gelir	Burdur	Kırık Hava	LA	11 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 6'lı	9/16 2+2+2+3	
37	Yüksek Hanaylarda Çalınsın Sazlar (Kına Türküğü)	Burdur / Kozaga cı	Kırık Hava	LA	5 ses 	2'li-3'lü	9/16 2+2+2+3	

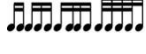
Tablo 3: Şekil 7'de Gösterilen Ses Dizisine Ait Türküler

Aşağıdaki ses dizisinin kullanıldığı türküler, melodik ve ritmik özellikleri bakımından Tablo 4'te listelenmiştir:

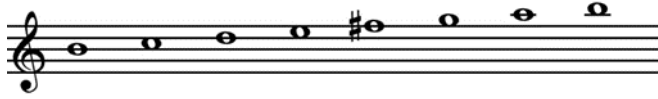
Şekil 4: Teke Yöresi Türkülerinde Kullanılan Ses Dizisi 2

	Türkü Adı	Yöresi	Müzik al Formu	Kara r Sesi	Ses Genişliği	Aralıklar	Ölçü- Düzüm	Tartım Kalıbı
1	Belin Başı Tozlu Mozlu	Denizli / Acıpay am	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-7'li	9/16 2+2+2+3	
2	Çan Koyunun Boynunda	Muğla/ Fethiye	Kırık Hava	LA	6 ses 	2'li-4'lü	9/16 2+2+2+3	
3	Dam Başında Durursun	Denizli / Acıpay am	Kırık Hava	LA	11 ses 	2'li-3'lü 4'lü	9/16 2+2+2+3	
4	Desti İçinde Bekmez	Denizli / Acıpay am	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 6'lı	9/16 2+2+2+3	
5	Dirmil Dağı Meşeli	Burdur	Kırık Hava	LA	9 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 7'li	9/16 2+2+2+3	
6	Dirmilcik'ten Gider Yaylanın Yolu	Burdur	Kırık Hava	LA	9 ses 	2'li-3'lü 4'lü-6'lı	9/16 2+2+2+3	

7	İğneleri Düğmeleri	Muğla/ Bodrum	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li	9/16 2+2+2+3	
8	Ovalar Ovalar Engin Ovalar	Burdur	Kırık Hava	LA	7 ses 	2'li-3'lü 4'lü	9/16 2+2+2+3	
9	Yayla Yollarında Kaldım Yalnız	Muğla/ Fethiye	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü	9/16 2+2+2+3	

Tablo 4: Şekil 8'de Gösterilen Ses Dizisine Ait Türküler

Aşağıdaki ses dizisinin kullanıldığı türküler, melodik ve ritmik özellikleri bakımından Tablo 5'te listelenmiştir:

Şekil 5: Teke Yöresi Türkülerinde Kullanılan Ses Dizisi 3

	Türkü Adı	Yöresi	Müzik al Formu	Karar Sesi	Ses Genişliği	Aralıklar	Ölçü-Düzüm	Tartım Kalıbı
1	Ey Bostancı Bostancı	Denizli/ Acıpayam	Kırık Hava	Si	7 ses 	2'li-4'lü 5'li	9/16 2+2+2+3	

Tablo 5: Şekil 9'da Gösterilen Ses Dizisine Ait Türkü

Aşağıdaki ses dizisinin kullanıldığı türküler melodik ve ritmik özellikleri bakımından Tablo 6'da listelenmiştir:

Şekil 6: Teke Yöresi Türkülerinde Kullanılan Ses Dizisi 4

	Türkü Adı	Yöresi	Müzik al Formu	Karar Sesi	Ses Genişliği	Aralıklar	Ölçü-Düzüm	Tartım Kalıbı
1	Ispanaktan Ezel Çıkar Merdeme	Burdur	Kırık Hava	LA	8 ses 	2'li-3'lü 4'lü-5'li 6'lı	9/8 2+2+2+3	

Tablo 6: Şekil 10'da Gösterilen Ses Dizisine Ait Türkü

Sonuç

Bu çalışmada TRT THM repertuarında bulunan, Konya ili Taşkent ilçesine ait 9/16'lık ölçüye sahip 7 türkü ile Teke yöresi illeri olan Burdur, Antalya, Denizli, Afyon, Isparta, Muğla yörelerindeki 48 vokal/vokal-enstrümantal teke zortlatma havası yaratım, icra ve melodik ve ritmik özellikleri bakımından karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu inceleme

sonucunda teke zortlatmaları ve Taşkent türkülerindeki ortak özellikler tespit edilmiş olup farklılık gösteren unsurlar ortaya konmuştur.

Taşkent türküleri ile Teke yöresindeki teke zortlatmaları yaratım ve icra özellikleri bakımından değerlendirildiğinde her iki yörede de oyunlu bir müzik türü karşımıza çıkmaktadır. Taşkent'te 9/16'lık ölçüdeki türkülere eşlik eden oyunlar yörede iyi oyun (düz oyun) ve sallama olarak adlandırılmakta olup iyi oyun (düz oyun) adı verilen oyunun figürleri teke zortlatmalarından farklılık göstermektedir. İyi oyun sadece kadınlar tarafından tek kişi olarak oynanmakta olup düz figürler eşliğinde mahcup bir yüz ifadesiyle kollar yukarıda olacak şekilde parmaklar şıklatılarak ve ağır ağır daire çizilerek oynanır. Oyunun ritmik yapısındaki benzerliğine karşın figürleri açısından teke zortlatma oyunları ile benzerlik göstermemektedir. Sallama oyunu ise iki kişi karşılıklı olarak oynanır. Hem erkeklerin hem kadınların kendi aralarında oynadıkları bu oyun, karşılıklı küçük zıplamalarla, sallanarak oynanır. Bu oyunun figürleri teke zortlatma havalarının oyunları ile benzerlik göstermektedir. Teke zortlatma oyun figürleri tekelerin çiftleşme dönemlerindeki hareketlerinden esinlenilerek oynanmakta olup tek tiptir. Ezgilerinin çeşitlilik gösterdiği bu oyunlar kadın-erkek birlikte, yalnız kadınlar ya da yalnız erkekler tarafından icra edilmektedir. Taşkent'te ise sallama dâhil hiçbir oyun türü kadın-erkek birlikte oynanmamaktadır.

Taşkent türküleri sadece düğünlerde zilli deflerle kadınlar arası eğlencelerde ve erkekler arası düğün odası şenliklerinde çalınıp söylenir ve oynanır. Teke yöresi müzik geleneği ise genel olarak düğün, muhabbet ve eğlencelerde ve koyunları otlatma sırasında kaval, cura, sipsi, üçtelli bağlama gibi enstrümanların yanı sıra davul-zurna ile de icra edilmektedir. Burdur'da dımıdan; Isparta'da ise gaggili veya dattiri adını verdikleri teke zortlatmaları ise sadece kadınlar tarafından tepsi, sini, leğen vb. aletler ritim çalgısı olarak kullanılarak yöre türküleri icra edilmektedir. Bu anlamda Taşkent'teki yöre kadınlarının müziği icra ediş şekli, Teke yöresindeki dımıdan, gaggili, dattiri havaları ile benzerlik göstermektedir.

Teke zortlatma havaları yaren sohbetleri dışında genellikle bireysel olarak icra edilmekte iken Taşkent türküleri ise düğünlerde çoğunlukla iki-üç kişiden oluşan icracılar tarafından birlikte çalınıp söylenmektedir.

Teke zortlatmalarında özellikle üç telli ve iki telli bağlamaların akort sistemlerinde ve icra biçimlerinde yerel çok seslilik unsurları görülmektedir. Taşkent türkülerinde ise def dışında başka bir enstrüman çalınmadığından çokseslilik unsuru görülmez. Teke zortlatmaları vokal, enstrümantal ve vokal-enstrümantal tarzda icra edilirken Taşkent türküleri ise tek bir ezgisel hat içinde (tek sesli) ve defle çalınan ritim kalıpları eşliğinde vokal olarak icra edilmektedir. Sadece gelin okşama havası (Atladık Geçtik Koyağı) def kullanılmadan oğlan tarafındaki kadınlar tarafından geline hitaben seslendirilir. Bu okşama havasında oyun icra edilmemektedir. Teke yöresinde okşama, gelin ağılatma gibi gelin uğurlamalarında çalınan türküler

de icra edilmekte olup aynı şekilde Taşkent ilçesinde de gelin okşama havası, gelin kına havası (iyi oyun) adı ile türküler icra edilmektedir. Taşkent'te icra edilen *Biner Atın İyisine* adlı gelin kına havası (iyi oyun) ile Isparta yöresindeki *Leylek Gider Yuvasına* adlı kına türküsü ritmik ve söz/güfte bakımından benzerlikler göstermektedir. Bahsi geçen türkülerin kaynak kişilerden alınan ses kayıtları incelendiğinde Taşkent'te sadece defle icra edilmesine karşın Isparta yöresinde def ve kemane ile icra edildiği duyulmaktadır.

Bu çalışmada Teke yöresi ve Taşkent türkülerinin yaratım ve icra özelliklerinin yanı sıra türkülerin melodik ve ritmik özellikleri de incelenmiştir. TRT THM sözlü eserler repertuarında kayıtlı olan 48 teke zortlatma havasının 27 tanesi Burdur; 3 tanesi Muğla; 2 tanesi Afyon; 5 tanesi Isparta; 10 tanesi Denizli ve 1 tanesi Antalya iline aittir. Bu türkülerden 3 tanesinin müzikal formu karma hava olup diğer geri kalan 45 türkü ise kırık hava formundadır. TRT THM repertuarında kayıtlı 9/16'lık Taşkent türkülerinin hepsi (7 adet) kırık hava formundadır.

İncelenen teke zortlatma havalarının büyük çoğunluğunun (37) sahip olduğu ses dizisi, La eksenli dizi içinde Sibemol2 ve Fadiyez3 değiştirme işaretlerini barındırmakta olup La perdesinde karar vermektedir: Makamsal olarak bu 37 türkünün 12 tanesi, bir oktav (sekizli) ve bir oktavı aşan ses sahasına sahip olup hüseyini makamının özelliklerini taşımaktadır. Diğer geri kalan 25 türkü ise genellikle uşşak dörtlüsü veya hüseyini beşlisinin gerdaniye perdesine kadar genişlediği bir yapı içinde bulunmaktadır.

İncelenen teke zortlatma havalarının 9 tanesinin sahip olduğu ses dizisi, La eksenli dizi içinde Sibemol2, Fadiyez3 ve Mibekar/Mibemol değiştirme işaretlerini almakta ve La perdesinde karar vermektedir: Makamsal olarak bu 9 türkünün 3 tanesi, bir oktav (sekizli) ve bir oktavı aşan ses sahasına sahip olup gülizar makamının özelliklerini taşımaktadır. Diğer geri kalan 6 türkü ise bir oktavdan (sekizli) daha dar bir ses sahası içerisinde görüldüğünden genellikle gülizar makamı dizisinin seslerini kullanarak gerdaniye perdesine kadar genişlemektedir.

İncelenen teke zortlatma havalarının 1 tanesinin sahip olduğu ses dizisi, Si kararlı olup Fadiyez değiştirme işaretini almaktadır: Makamsal olarak pest taraftan düğah perdesini de barındırarak segâh beşlisinin gerdaniye perdesine kadar genişlediği bir yapı içinde bulunmaktadır.

Son olarak incelenen teke zortlatma havalarının 1 tanesinin sahip olduğu ses dizisi ise La kararlı olup Sibemol, Dodiyez ve Fadiyez değiştirme işaretlerini almaktadır: Makamsal olarak bir oktavlık (sekizli) ses sahasına sahip olup hicaz makamının özelliklerini taşımaktadır.

Çalışmada yer alan Taşkent türkülerinin 6 tanesinin ses dizisi ise teke zortlatmalarının çoğunlukta olduğu La eksenli dizi içindeki Sibemol2 ve Fadiyez3 değiştirme işaretlerinden oluşan ses dizisi ile aynı olup genellikle hüseyini beşlisi ve hüseyini beşlisinin gerdaniye perdesine kadar genişlediği bir yapı içinde bulunmaktadır. Geri kalan 1 türkü ise La eksenli dizide

Sibemol ve Dodiyez değiştirme işaretlerine sahip olup hicaz beşlisi içerisinde yer almaktadır.

İncelenen teke zortlatma havalarının ses sahası ise çoğunlukla bir oktav civarı olup bazı türkülerde bir oktavı aşmaktadır. 4-5 sestem oluşan türküler ise en az sayıda olandır. Taşkent türkülerinin ise bir oktavı aşmayan, çoğunlukla 5 sestem oluşan dar bir ses sahasına sahip olduğu görülmüştür.

Teke zortlatmalarında kullanılan ses aralıkları çoğunlukla ikili, üçlü, dörtlü ve beşli olarak karşımıza çıkmakta olup Taşkent türkülerinin ses aralıklarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Teke zortlatması havalarında kullanılan ritmik yapı 9/16'lık olup sadece Burdur yöresine ait *Ispanaktan Ezel ıkar Merdeme* adlı türkü TRT THM repertuvar kayıtlarında 9/8'lik olarak belirtilmiştir. Kanaatimiz, bu türkünün de bir teke zortlatma havası olarak 16'lık birim değerde yazılması gerektiği yönündedir. İncelenen tüm teke zortlatmalarında 9 zamanlı ritmik yapının iki farklı düzümü kullanılmıştır. Bunlardan en çok kullanılanı (39 türkü) 2+2+2+3 dzmndedir. Diğerleri ise (9 türkü) 2+3+2+2 düzümünde olduğu tespit edilmiştir. 9/16'lık ölçüdeki Taşkent türkülerinde de aynı Şekilde 2+2+2+3 ve 2+3+2+2 olmak üzere iki farklı düzümü tespit edilmiştir. En çok kullanılan (5 türkü) 2+2+2+3 olup diğer geri kalan 2 türkü ise 2+3+2+2 düzümü yapısındadır. Taşkent türkülerinde kullanılan tartım kalıpları ise ikili ve üçlü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kalıplar, Teke zortlatma havalarının tamamında kullanılmıştır.

Tüm bu sonuçlar neticesinde Taşkent'te icra edilen 9/16'lık ölçüdeki sallama adı verilen oyunlu müzik türünün melodik, ritmik ve oyun figürleri bakımından Teke yöresi oyunlu müzik türü olan teke zortlatmaları ile benzer olduğu tespit edilmiştir. Taşkent'te iyi oyun adı verilen türün ise sadece melodik ve ritmik yapıları itibarıyla teke zortlatmalarına benzediği; oyun figürleri bakımından ise benzerlik göstermediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte Taşkent yöre kadınları arasında defle çalınıp söylenen iyi oyun ve sallama türündeki türkülerin yöredeki icra Şekli açısından Burdur'da dımıdan, Isparta'da gaggili, dattiri adı verilen havalar ile benzerlik gösterdiği görülmüştür.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Ak, M. (2018). Teke adı ve yöresi zerine. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 1019-1040.
- Armağan, A. L. (2002). Tarihsel süreç içinde Teke yöresi. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XX(32), 1-19.
- Ayyıldız, S. (2013). Teke yöresi Yrk Türkmen müzik kültüründe yerel çok seslilik zellikleri. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Camgöz, N. (2011). Taşkent'ten derlenen türküler ve TRT repertuarında bulunan Konya türküleri ile mukayesesi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çine, H. (2003). *Burdur'dan damlalar, folklor (halkbilimi)*. Burdur: Burdur Valiliği.
- Duygulu, M. (2014). *Türk halk müziği sözlüğü*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Duygulu, M. (2018). *Türkiye'nin halk müziği makamları*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Ekmekçioğlu, İ. (2001). *Türk halk oyunları*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Erdem, F. (2019). *Dirmil Yörük müzik kültürü*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Ergun, L. (2023). Konargöçer yaşam müzik ilişkisi: Yörük müziği. *Yörük Çalıştayı 5, Yörükler ve Müzik*, Konya: Palet Yayınları.
- Ertan, F. vd. (1974). *Taşkent'in doğuşu*. İstanbul: İrfan Matbaası.
- Kaplan, A. (2019). *Kültürel müzikoloji*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kocamaz, İ. (2013). *Konya ili, Taşkent ilçesi ve köyleri ağızı*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kuban, D. (1993). *Batıya göçün sanatsal evreleri (Anadolu'dan önce Türklerin sanat ortaklıkları)*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Mihlandız, N. – Şahin, M. (2015). Burdur yöresi halk oyunlarının incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS). Special Issue on the Proceedings of the 4th ISCS Conference – PART A*, 666-677.
- Nacakçı, Z. (2013). Teke yöresi halk oyunları ezgilerinin sınıflandırılmasına yönelik müzikal analiz. *JASSS (The Journal of Academic Social Science Studies)*, 6(2), 1603-1617.
- Özbek, M. (2014). *Türk halk müziği el kitabı I terim sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Parlak, E. (2000). *Türkiye'de el ile (şelpe) bağlama çalma geleneği ve çalış teknikleri*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Seyirci, M. (2000). *Batı Akdeniz bölgesi Yörükleri*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Yalgın, R. (1940). *Cenupta Türkmen çalgıları*. Adana: Seyhan Basımevi.
- Yönetken, H. B. (1966). *Derleme notları I*. İstanbul: Orkestra Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: Likya medeniyeti. <https://likyayolu.ktb.gov.tr/TR-236122/likya-medeniyeti.html>
(Erişim: 25.09.2024)
- URL-2: Tarihçe. <https://taskent.bel.tr/belediyemiz.php?seo=tarihce>
(Erişim: 25.09.2024)
- URL-3: Taşkent folklor örnekleri 1 (iyi oyun). <https://www.youtube.com/watch?v=5T5cFJ-byyw>
(Erişim: 27.09.2024)
- URL-4: Konya Taşkent yöresinin halk oyunları (sallama). <https://www.youtube.com/watch?v=EK5n-K5Uf2M>
(Erişim: 27.09.2024)

Extended Summary

This study is based on the basic thesis that when the cultural structures of the regions determined within administrative borders are taken into consideration, acculturation knows no borders and influences the musical tradition of the regions. Therefore, although Taşkent district of Konya province is within the administrative borders of Central Anatolia Region, its geographical proximity to the Mediterranean region and being a Yoruk-Turkmen settlement are the features that shape the music tradition of the district culturally. In this respect, the fact that the music tradition of Taşkent shows similarities with the music tradition of Teke region, which is one of the main settlement areas of Yoruk-Turkmen communities, in terms of melodic, rhythmic and dance figures reveals the importance of the cultural boundaries of the regions as opposed to administrative boundaries. Although there are many publications on the music cultures of the Teke region, Although there are many publications on the music culture of the Teke region, there is no study comparing the folk songs of Taşkent with the folk songs of the Teke region. Since the similarities and differences between Konya/Taşkent folk songs and "teke zortlatması" folk songs in terms of creation, performance and melodic-rhythmic features are not known, it was aimed to compare the "iyi oyun" (düz oyun), "sallama", "gelin okşama" and "gelin kına havası" folk songs with 9/16 meter performed in Taşkent and "teke zortlatması" folk songs in Teke region in terms of the mentioned features and to determine their similarities and differences. For this purpose, folk songs were examined under the headings of creation, performance and melodic/rhythmic features. Under the heading of creation and performance features, answers were sought to questions such as who (women-men), where, when and how the folk songs were performed, whether there was individual or collective performance, the instruments used, whether there was a dance accompanying the melodies, if there was, the way these dances were played, etc. Under the heading of melodic/rhythmic features, the musical form, final tone, sound width, scale, intervals used, rhythmic structure, used rhythm patterns and modal structures of the folk songs were comparatively examined. In this study, 7 folk songs in the TRT THM repertoire, belonging to Taşkent district of Konya province with 9/16 meter and 48 vocal/vocal-instrumental teke zortlatma folk songs in the Teke region provinces of Burdur, Antalya, Denizli, Afyon, Isparta, Muğla were compared and analysed in terms of creation, performance and melodic and rhythmic characteristics.

When the folk songs of Taşkent and Teke zortlatmas of Teke region are evaluated in terms of their creation and performance characteristics, we come across a music genre with dance in both regions. In Taşkent, the dances accompanying the folk songs in 9/16 measure are called "iyi oyun" and "sallama" in the region, and the figures of the dance called "iyi oyun" differ from the teke zortlatma dances. The "iyi oyun" is performed by women alone, accompanied by flat figures, with an embarrassed expression on the face, arms up, snapping the fingers and slowly drawing a circle. Despite the similarity in the rhythmic structure of the dance, it does not resemble the teke zortlatma dances in terms of its figures. "Sallama" dance is played between two people. This dance, which is performed by both men and women among themselves, is played with mutual small jumps and shaking. The figures and rhythmic structure of this dance are similar to the teke zortlatma folk songs. Teke zortlatma dance figures are inspired by the movements of male goats during their mating period and are uniform. These dances with different melodies are performed by men and women together, only by women or only by men. In Taşkent, none of the dances, including sallama, are performed by men and women together. Taşkent folk songs are played, sung and danced only at weddings, in women's entertainments with zilli defs and in men's entertainments. The musical tradition of the Teke region is generally performed with instruments such as kaval, cura, sipsi, üçtelli bağlama and drum and zurna at weddings, conversations and entertainments and during sheep grazing. While Teke zortlatma folk songs are usually performed individually except for yaren conversations, Taşkent folk songs are mostly played and sung together by performers consisting of two-three people at weddings. In teke zortlatma folk songs, local polyphony elements are observed especially in the tuning systems and performance styles of three-stringed and two-stringed baglamas. In Taşkent folk songs,

on the other hand, no polyphony element is observed since no other instrument other than the def is played. While teke zortlatma folk songs are performed in vocal, instrumental and vocal-instrumental styles, Taşkent folk songs are performed vocally accompanied by rhythm patterns played with monophonic and def.

In this study, the creation and performance characteristics of the Teke region and Taşkent folk songs as well as the melodic and rhythmic characteristics of the folk songs were examined. Of the 48 teke zortlatma folk songs recorded in the TRT THM verbal folk song repertoire, 27 belong to Burdur; 3 to Muğla; 2 to Afyon; 5 to Isparta; 10 to Denizli and 1 to Antalya. The musical form of 3 of these folk songs is "karma hava" and the remaining 45 folk songs are in the "kırık hava" form. All of the 9/16 Taşkent folk songs recorded in the TRT THM repertoire (7 songs) are in the "kırık hava" form. Of the 37 examined teke zortlatma folk songs, 12 have a modal range of one octave or more than one octave and have the characteristics of the hüseyini maqam. The remaining 25 folk songs are generally in a structure where the uşşak quartet or hüseyini quintet extends to the gerdaniye sound. Three of the 9 teke zortlatma folk songs examined in terms of maqam have a sound range of one octave or more than one octave and have the characteristics of the gülizar maqam. The remaining 6 folk songs are seen in a sound range narrower than one octave and generally use the sounds of the gülizar maqam scale and expand to the gerdaniye sound. Finally, 1 teke zortlatma folk song, which was analysed in terms of maqam, has a sound field of one octave and has the characteristics of the hicaz maqam. Of the 7 Taşkent folk songs included in the study, 6 of them have hüseyini quintet and a structure in which the hüseyini quintet expands to the gerdaniye voice. The remaining 1 folk song is included in the hicaz quintet. The sound field of the examined teke zortlatma folk songs is mostly around one octave, and in some folk songs it exceeds one octave. The folk songs consisting of 4-5 sounds are the least numerous. It has been observed that Tashkent folk songs have a narrow sound field, mostly consisting of 5 sounds, not exceeding one octave. The vocal ranges used in Teke zortlatması folk songs are mostly binary, triple, quadruple and quintuple, and it is seen that they are similar to the vocal ranges of Taşkent folk songs. In all the examined teke zortlatma folk songs, two different patterns of the 9-beat rhythmic structure were used. The most commonly used of these (39 folk songs) is the 2+2+2+3 pattern. The others (9 songs) were found to be in 2+3+2+2 pattern. Similarly, in Taşkent folk songs in 9/16 meter, two different patterns were found as 2+2+2+3 and 2+3+2+2. The most used (5 folk songs) is 2+2+2+3 and the remaining 2 folk songs are in 2+3+2+2 pattern structure.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir. / Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.